

Гриценко А. П.

ORCID:0000-0002-9107-1394

доктор педагогічних наук, доцент

директор Навчально-наукового інституту філології та історії

Глухівського національного педагогічного університету

імені Олександра Довженка

Гриценко В. А.

студент Навчально-наукового інституту філології та історії

Глухівського національного педагогічного університету

імені Олександра Довженка

м. Глухів, Україна

ПОХОВАННЯ НАЩАДКІВ МОШЕ БАБАДА ТА ШАУЛЯ ВАЛЯ НА ГЛУХІВСЬКОМУ ЄВРЕЙСЬКОМУ КЛАДОВИЩІ

Ключові слова: єврейська громада, Глухів, кладовище, Моше Бабад, Шауль Валь.

Історія єврейської громади в м. Глухові сягає періоду кінця XVIII ст., коли євреї вперше здобули право легального проживання в Чернігівській губернії. Зазначений аспект досліджували вчені А. Гриценко [Гриценко А. та ін. 2023; Гриценко А. 2024; Гриценко А. та ін. 2022], В. Гриценко [Гриценко В. 2024], В. Назарова [Назарова та ін. 2024], Н. Ткаченко [Ткаченко та ін. 2024; Ткаченко 2023].

Важливим матеріальним свідченням перебування євреїв у Глухові є Глухівський єврейський цвинтар. Наразі тут збережено понад 1060 мацев. Під час виконання спільного українсько-ізраїльського науково-дослідного проєкту “Збереження культурної спадщини єврейського кладовища в Глухові Сумської області як єдиного єврейського некрополя на Сході України засобами цифрової гуманітаристики” нами було віднайдено у 2023–2024 рр. понад 30 поховань (переважно жіночих), що відносяться до періоду до 1919 р.

Серед інших відзначимо виявлений на північно-західній частині кладовища та частково розшифрований надгробок доньки

р. Моше Бабада, яка була нащадком (букв. “онукою”) славно-звісного рабина Авраама Єгошуа Гешеля з Кракова (1595–1663), відомого як “рабі реб Гешель” – голови рабинського суду Кракова; вона померла напередодні новомісяччя місяця адара 5676, або 4 лютого 1916 р.

... הבתולה
בת ר משה
באבד
נכדית הגאון רבינו
ר העשול אבד דקראקי
נפט' עראא אדר תרעו
תנצבה

Прізвище Бабад є відомим рабинським прізвищем в Галичині; вважається, що воно походить від виразу “син голови рабинського суду” – “бен ав бейт дін” (івритом – בן אב בית דין). Вирахувати, від кого саме з нащадків рабі реб Гешеля народилася ця дівчина, наразі неможливо. Дружина цього гаона була донькою Шауля Валя (1541–1617) – за легендою, єврея, який став польським королем “на одну ніч”, після смерті Стефана Баторія 12 грудня 1586 р. Новий король відразу ж розпочав виконання своїх обов’язків і велів занести до книг різні пільги євреям [Гриценко А. 2024, 45]

Прізвище Бабад у Глухові зовсім невідоме, Каценеленбогени (родове прізвище Шауля Валя) теж у Глухові ніколи не фігурували. Ми припускаємо, що дівчина до міста потрапила разом із батьками з території Західної України чи сучасної Польщі разом із потоками біженців під час Першої світової війни. У цей час до Глухова, серед інших, приїхали Олена Якубовська та її чоловік Василь Гурба, який у 1888–1890 рр. був письменником Глухівського учительського інституту. У 1915 р. до Глухова був евакуйований Сергій Іваницький – викладач історії цього закладу [Крижанівський 2017, 14, 20].

Отже, дослідження генеалогії нащадків цих знатних родів, похованих на Глухівському єврейському кладовищі, має значні перспективи.

Література:

Гриценко А. П. Дослідження Глухівського єврейського кладовища в рамках спільного українсько-ізраїльського науково-дос-

лідного проєкту в 2023–2024 роках. *Наука та освіта в умовах війни*, 2024. С. 44–48.

Гриценко А. П., Ткаченко Н. М., Голуб А. А. Історія Глухівського єврейського цвинтаря: традиції поховань та особливості надгробків. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2023. № 11. С. 1091–1101.

Гриценко А., Назарова В. Поховання 1922–1991 рр. Глухівського єврейського цвинтаря в контексті історії єврейської громади міста. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка: історичні науки*, 2022. Т. 35. С. 104–112.

Гриценко В. Історія дослідження Глухівського єврейського кладовища. *Глухівські читання – 2024. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук*, 2024. № 14. С. 163–170.

Крижанівський В. М. Викладачі Глухівського інституту (1874–1924): біобібліогр. словник. Глухів; Кропивницький, 2017. 95 с.

Назарова В. Історико-культурне значення надгробків єврейського цвинтаря м. Глухова. *Часопис української історії*, 2019. Вип. 40. С. 135–141.

Назарова В. В. Надгробки XIX – початку XX ст. єврейського кладовища міста Глухова як об'єкти культурної спадщини: дис. канд. іст. наук. Київ, 2019.

Назарова В., Гриценко А., Ворона П. Результати дослідження Глухівського єврейського кладовища вченими міжнародного науково-дослідного проєкту у 2023–2024 роках. *Сумський історико-архівний журнал*, 2024. № XLII. С. 5–16.

Ткаченко Н., Гриценко А. Жіночі поховання глухівського єврейського кладовища. *Глухівські історико-філософські читання*, 2024. Вип. 2. С. 170–173.

Ткаченко Н. М. Збереження історико-культурної спадщини в умовах війни як актуальна проблема сучасності. *Актуальні питання дослідження історичної науки й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах реформування*, 2023. Вип. 2. С. 67–69.